

Programsko budžetiranje predstavlja budžetiranje po programskoj klasifikaciji kojom se prikazuju ciljevi, očekivani rezultati, aktivnosti i sredstva potrebna za ostvarivanje ciljeva. Programsko budžetiranje znači uspostavljanje novog načina planiranja i raspodele budžetskih sredstava tako da se uvodi jasna veza između politika vlasti odnosno programa koje sprovodi, ciljeva tih programa i očekivanih rezultata s jedne strane, i sredstava potrebnih za njihovu realizaciju s druge strane. Praktično, biće moguće izmeriti koliko koštaju ponudena rešenja nekog problema, a za izabrano rešenje se uspostavlja jasna podela zadataka, a samim tim je uspostavljena i odgovornost za realizaciju aktivnosti.

Ovakvim modelom budžeta unapređuje se način na koji se izrađuju finansijski planovi budžetskih korisnika, kao i način na koji se ti finansijski planovi analiziraju. Pored obima planiranih sredstava, finansijski planovi bi trebalo da sadrže i opise aktivnosti, ciljeva, očekivanih rezultata i izvore verifikacije programa, organizacionu strukturu, zaduženja i lica odgovorna za realizaciju programskih aktivnosti, vremenske rokove za realizaciju aktivnosti, obrazloženje ponudnog rešenja itd. Ovakvim planovima, ceo proces planiranja i raspodele sredstava postaje jasniji i pristupačniji građanima, pa će samim tim postati i transparentniji i omogućiti učešće građana.

Programskim bužetom se omogućava pronalaženje najefikasnijeg načina za rešavanje uočenih problema jer se stvara jedan vid konkurencije među budžetskim korisnicima koji žele finansijsku podršku iz budžeta za svoje programe. To svakako znači efikasnije usmeravanje sredstava na rešavanje konkretnih problema. Takođe se omogućuje i konstantno praćenje ostvarenja planiranih rezultata, i to kako u finansijskom smislu, tako i kroz nefinansijsko izveštavanje jer se na početku procesa planiranja definišu ciljevi i očekivani rezultati, pa je kasnije moguće proveriti i to da li je utrošeni novac zaista poslužio za dostizanje postavljenih ciljeva i dao očekivane rezultate.

Ovo je jako važno kada znamo da linijski budžeti nisu imali ovu dimenziju i vrlo često su podrazumevali raspodelu i trošenje ogromnih sredstava bez jasno postavljenih ciljeva, bez definisanja očekivanih rezultata, pa samim tim smo ostajali i bez analize efekata koje su ta sredstva imala na rešavanje konkretnih problema i život građana.

Programsko budžetiranje se sastoji iz tri faze:

1. Faze planiranja, u kojoj treba utvrditi listu potreba i prioriteta, zatim definisati ciljeve koji treba da se postignu u dugogodišnjem periodu rada javne vlasti;
2. Faze programiranja, u kojoj se definišu aktivnosti i vrši njihovo grupisanje u programe ili projekte preko kojih će ciljevi biti realizovani;
3. Faze budžetiranja, koja ima operativan karakter i integriše raspoloživa finansijska sredstva sa ciljevima i aktivnostima radi iznalaženja najboljeg rešenja.

Kod programskog budžeta nosilac troškova su budžetski programi i projekti na koje se vrši alociranje aktivnosti i troškova radi ostvarenja određenog cilja.

Troškovi funkcionisanja budžetskih korisnika primarno se iskazuju po konkretnim programima i aktivnostima, što konačno, njihovo postojanje i troškove koje prouzrokuju, dovodi u vezu sa onim što rade (sa aktivnostima koje realizuju), i ne čini ih podrazumevanim, kao kod linijskog budžeta gde se troškovi funkcionisanja planiraju i podrazumevaju bez obzira na realizovane programe i proizvedene efekte.

Uvođenje programskog budžeta predstavlja zahtevan zadatak. Ne postiže se lako, a prednosti primene novog modela budžetiranja nisu odmah vidljive u praksi. Da bi se uspešno realizovao, treba izvršiti značajne reforme u rukovođenju i radu svih struktura javne vlasti i precizno definisati nadležnosti i odgovornosti za sprovođenje budžetskih programa.

Koncept programskog budžeta je kao pilot projekat 2006. godine bio uveden u pet ministarstava Republike Srbije: Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Ministarstvo prosvete, Ministarstvo trgovine i usluga i Ministarstvo vera. Početkom 2008. godine, tim međunarodnih eksperata za javne finansije je sproveo evaluaciju iskustva i napretka koji su ova ministarstva postigla od uvođenja programskog budžeta. Na osnovu analize su zaključili da je postignut napredak u gotovo svim ministarstvima i preporučili da se ovakav koncept budžeta uvede u svim ministarstvima.

Donošenje novog Zakona o budžetskom sistemu u 2009. godini trebalo je da predstavlja značajan iskorak u tom pravcu. Međutim, važnija reformska rešenja najavljena su tek od 2015. godine.